

Me'a ke 'amanaki atu ki ai 'i he Fakamaau'anga ki he Fāmilí (Family Court)

'E lava ke fakatupu loto mafasia 'a e ō atu ki he Fakamaau'anga ki he Fāmilí hili ha māvae pe ko ha liliu 'i he tūkunga fakafāmilí. 'E ala tokoni ha 'uluaki talanoa mo ho'o loeá pe ko ha kaiārahi (Tokotaha Fakahinohino 'a e Fakamaau'anga ki he Fāmilí).

Kumi ha fakamatala fekau'aki mo e founa te ke lava 'o fetu'utaki ai mo ha kaiārahi 'i he peesi fakamuimuí.

Ko e teuteu atu ki he fakamaau'angá

Ngaahi me'a ke vakai'i kimu'a pea mou toki o' atu ki he fakamaau'angá

- Fokotu'utu'u ha tauhi ki he fānau**
'Oku 'ikai fakaai atu 'e he fakamaau'angá ia ha fai'anga tauhi fānau, ko ia ai 'e fiema'u ke ke fokotu'utu'u 'eni.
- Ngaahi hū'anga ma'a e kau faingata'a'ia mo e tekinolosiá 'i he ngaahi fale hopó**
'Oku 'i ai 'a e ngaahi hū'anga 'a e fakamaau'angá ma'a e kakai faingata'a'ia, tekinolosiá tokoni ki he fanongó mo ha ngaahi nofo'anga makehe 'i he ngaahi fale hopó. Fakahā atu ke 'ilo 'e he Fakamaau'angá kapau 'okú ke fiema'u ha tokoni ke ke ma'u ai 'a e ngaahi me'angāue ni koe'uhí ke nau fakahoko 'a e ngaahi fokotu'utu'u totonú.
- Fakahā atu ke 'ilo 'e he fakamaau'angá kapau 'okú ke fiema'u ha tokotaha fakatonulea**
Kapau 'okú ke fiema'u ha tokotaha fakatonulea, kau ai 'a e te reo Māori mo e New Zealand Sign Language (Lea Faka'ilonga Nima 'a Nu'u Silá), 'e fiema'u ke ke fakaha atu 'eni ki he fakamaau'angá. 'E lava 'a e kau ngāue 'a e fakamaau'angá 'o tokoni atu ki heni.
- Kau 'ōfisa malu'i ke tauhi ke malu 'a e tokotaha kotoa pē**
'Oku 'i ai 'a e kau 'ōfisa malu'i 'i he fakamaau'angá ke tauhi ke malu 'a e tokotaha kotoa pē. Kapau 'okú ke fiema'u ha tokoni ke ke malu ai, fakahā atu ke 'ilo 'e he Fakamaau'angá 'i he taimi pē 'okú ke a'u atu ai. 'E toe lava foki ke ke talanoa mo ho'o loeá pe ko e kau ngāue 'a e fakamaau'angá.
- Te ke lava 'o ha'u mo ha'o tokotaha poupou**
'E lava ke talitali 'a ho'o tokotaha poupou mo koe 'i he ngaahi feitu'u 'oku 'atā ki he kakai, kae kapau 'okú ke fiema'u ia ke mo 'i he fale hopó, 'e fiema'u ia ke ke kole 'eni ki he fakamaau. 'E lava 'a ho'o loeá pe kau ngāue 'a e fakamaau'angá 'o tokoni atu 'i heni.

A'u atu ki he fakamaau'angá

'I ho'o a'u atu ki he fakamaau'angá, 'e lava ke ke fou atu 'i ha sivi malu'i (security check). 'Oku 'uhinga 'eni te ke fou atu 'i ha mīsinī sivi ke 'ilo'í ha nāunau ukamea pea 'e ala sivi 'a ho'o ngaahi nāunau fakafo'ituitui 'e he kau ngāue malu'i. 'E ala to'o ha me'a 'oku ala fakatu'utāmaki ki he malú pe haó, pea fakafoki atu 'i he taimi te ke mavahe ai.

'E fakahā atu 'e ha ngaahi faka'ilonga 'i he fale fakamaau'angá 'a e feitu'u ke ke 'alu ki ai. Kapau 'okú ke fiema'u ha tokoni, 'e lava ke ke 'eke 'i he kānita 'i mu'a pe talanoa ki he kau ngāue 'a e fakamaau'angá.

Ko hai 'e 'i he fale hopó

'I he ngaahi taimi 'e ni'ihī, 'e 'i he fale hopó foki mo ha kau fakatonulea, kau ngāue ki he nofo fakasōsiálé, kau saikolosiá, loea ma'a e tamá mo ha kau faiongoongo.

Ko e hā 'a e me'a 'oku hoko 'i he fale hopó

'Oku tāpuni 'a e Fakamaau'anga ki he Fāmīlī ia ki he kakaí. 'Oku 'uhinga 'eni ko kinautolu pē ko ia 'oku nau kaunga ki he fakatahá pe hopó, pe ko kinautolu kuo nau 'osí ma'u ha fakangofua meí he fakamaau, 'e lava ke nau 'i ai.

Ko e angamahení te ke 'alu atu ki ha fakataha pe ko ha hopo 'i he Fakamaau'angá.

'E tokoni 'a e fakamaau ke fakalelei' 'a e ta'efemahino'aki

'I ha fakataha ki he keisí, 'e fakataha 'a kinautolu kotoa pē 'oku nau kaunga ki he ta'efemahino'aki 'i he tauhi fānaú mo e fakamaau mo e kau loea ke talanoa ki he ngaahi sitepu hono hokó.

'I ha fakataha ke fakahoko ha aofangatuku, 'e tokoni 'a e fakamaau ki he tokotaha kotoa pē ke fakalelei' ha ta'efemahino'aki 'i he tauhi fānaú.

'E fakahoko 'e he fakamaau 'a e faitu'utu'uni

'Oku toe natula mamafa ange ha hopo ia. 'E vakai'í 'e he fakamaau 'a e ngaahi fakamo'oni, 'o hangē ko ha ngaahi tohi fuakava, pe fakafanongo ki ha kau fakamo'oni, ke ne fakahoko ai ha tu'utu'uni fekau'aki mo e ta'efemahino'aki 'i he tauhi fānaú.

'E fakahā atu 'e he fakamaau pe ko e fē 'a e taimi te ke lea aí. Kapau 'oku 'i ai ha'o loea, te nau lea 'o fakafofonga'i koe tukukehe kapau 'okú ke 'oatu ha'o fakamatata fakamo'oni.

'Oku mahu'inga ke ke mahino'í 'a e me'a 'oku hokó. Te ke lava 'o 'eke ha ngaahi fehu'í 'i he fakamaau'angá, ka 'e fiema'u ke ke talanoa mo ho'o loea pe 'eke ki he fakamaau 'a e taimi 'oku totonu ke ke toki lea aí.

'E fakamahino atu 'e he fakamaau 'a e me'a 'e hoko maí

'I he taimi 'e ngata ai 'a ho'omou fakatahá pe hopó, 'e fakamahino atu 'e he fakamaau 'a e me'a 'e hoko maí. 'E ala 'uhinga 'eni ko ha toe foki mai ki he fakamaau'angá 'i ha 'aho kehe.

'E lava ke ke ma'u atu ha fale'i fakalao 'i ha fa'ahinga taimi pē

'E ala tokoni atu kiate koe ha'o talanoa ki ha loea 'i he taimi 'oku mou ngaue atu ai ki ha māvae pe ko ha liliu 'i he tūkunga fakafāmīlī. Kapau 'oku 'ikai ke ke fakapapau'í pe te ke kamata mei fē, 'a'ahi atu ki ho'omou Senita Lao ki he Komiunitií (Community Law Centre) pe communitylaw.org.nz

'Oku 'i ai 'a ho'o totonu ke ke ongo'í malu mo hao

Te ke lava 'o ma'u atu ha tokoni kapau 'oku 'ikai ke ongo'í malu mo hao 'a koe pe ko ha tokotaha kehe.

- Kapau 'oku tu'u 'i ha tu'unga fakatu'utāmaki 'a koe pe ko ha tokotaha kehe, 'i he taimi pē ko iá, telefoni ki he 111
- Vakai ki he justice.govt.nz/family-violence
- Vakai ki he areyouok.org.nz
- Telefoni ta'etotongi ki he 'Are You OK' 'i he 0800 456 450

Feitu'u ke ma'u mei ai ha tokoni

'I ho komiuniti'i

'E lava 'e he kau Kaiārahi (Kau Fakahinohino 'a e Fakamaau'anga pe Family Court Navigators), Kau Fokotu'utu'u Ngāue 'a e Fakamaau'angá mo e kau ngāue 'a e fakamaau'angá 'o tataki koe 'i he taimi 'okú ke fakakaukau'i ai ha ngaahi fokotu'utu'u ki he tauhi fānaú, ka 'e 'ikai lava ke nau 'oatu ha fale'i fakalao.

'E lava foki 'e he kau Kaiārahi 'o fakafehokotaki atu koe ki he ngaahi sēvesi tokoni ma'a e komiuniti'i 'i ho feitu'u.

Fetu'utaki:

- 'A'ahi atu ki ho'omou fakamaau'anga fakafeituu'u
- 'Īmeili ki he kaiarahi@justice.govt.nz
- Telefoni ta'etotongi ki he Potungāue ki he Fakamaau'angá 'i he 0800 224 733

Ngaahi kautaha ke tokoni'i koe

Citizens Advice Bureau

'Oku nau tokoni atu ke ke mahino'i 'a ho'o ngaahi totonú pea mo fakafonu ha ngaahi foomu.

- Telefoni ta'etotongi ki he 0800 367 222
- Vakai ki he cab.org.nz

Community Law Centre

(Senitā Lao ki he Komiuniti'i)

'Oku nau 'oatu ha tokoni fakalao ta'etotongi, fakapulipuli mo fakatāutaha ma'a e kakai 'i he kotoa 'o Aotearoa Nu'u Silá.

Vakai ki he communitylaw.org.nz

Family Services Directory

'Oku 'i ai ha'anau lisi 'o e ngaahi sēvesi tokoni 'oku nau faitokonia 'a e kāingá (fāmilí mo e ngaahi kaungāme'á) 'i he kotoa 'o Aotearoa Nu'u Silá. Ko e ngaahi sēvesi ko 'ení 'oku kāmata pē meí he nofo'angá 'o a'u ki he talatalaifalé (counselling).

- Telefoni ta'etotongi ki he 0800 211 211
- Vakai ki he familyservices.govt.nz/directory/

CCS Disability Action

'Oku nau 'oatu ha fakamatala mo ha tokoni ki he kakai 'oku 'i ai hanau faingata'a'ia fakaesino, pea mo honau kāingá (fāmilí mo e ngaahi kaungāme'á).

Fetu'utaki:

- Telefoni ta'etotongi ki he 0800 227 200
- 'Īmeili ki he info@ccsDisabilityAction.org.nz

The Ministry for Ethnic Communities (Ko e Potungāue ki he Ngaahi Komiuniti Fakamatakali)

'Oku 'i ai ha'anau lisi 'o e ngaahi sēvesi tokoni, kau ai 'a e ngaahi kautaha 'oku tefito 'i ha ngaahi tui fakalotu, ke faitokonia 'a e ngaahi komiuniti fakamatakali.

- Telefoni ta'etotongi ki he 0800 656 656
- Vakai ki he ethniccommunities.govt.nz

Talatalaifale

Ki ha tokoni fakapolofesinale ki he tu'unga lelei 'a e 'atamaí, pe ko ha ngaahi kaveinga fakafo'ituitui, fetu'utaki ki he:

- Need to Talk – Telefoni ta'etotongi pe text ki he 1737 pe vakai ki he 1737.org.nz
- Lifeline – Telefoni ta'etotongi ki he 0800 543 354 pe text ki he 4357
- Skylight – Telefoni ta'etotongi ki he 0800 299 100 pe vakai ki he skylight.org.nz

Ma'a e fānaú mo e to'utupú

- What's Up – Telefoni ta'etotongi ki he 0800 942 8787
- Youthline – Telefoni ta'etotongi ki he 0800 376 633 pe text ki he 234

Kapau 'okú 'ikai ke ke ongo'i malu mo hao

- Vakai ki he areyouok.org.nz
- Telefoni ta'etotongi ki he 'Are You OK' 'i he 0800 456 450

Ki ha fakamatala lahi ange

- Vakai ki he justice.govt.nz/care-of-children
- Telefoni ta'etotongi ki he Potungāue ki he Fakamaau'angá 'i he 0800 224 733